

Даража

Ыразылыгъын билдиргенди, жетишимле тежегенди

КЪМР-ни Башчысы **Казбек Кокков**, төреде болгъаныча, Устазны кюнюнде Къабарты-Малкъарны педагог къаууму бла тубешгенди. Республиканы оюнучусу хурметли устазлары профессионал байрамлары бла алгъышлагъанды эмда ёсюп келген тёлкюню юйретиуге айтып-айталмазча уллу къыйын салгъанлары ючюн жорек ыразылыгъын билдиргенди.

«Къабарты-Малкъарны билим беруу бёлкюнюнде 11 мингден аслам устاز урунады. Миллет проектлени эмда тюрлю-тюрлю Федерал программаланы хайырланып, саулай бёлкюню шёндюню инфраструктура бла жалчытууну кыйгъысын кёребиз. Регионда 2018 жылдан бери 25 школ ишленгенди эмда 100-сиде башдан-аякъ жангъыртылганды. 64 минг сабий бир сменде, бютюн ахшы онгла бла окъурча мадарла этилгенди. Келир жылны ахырына дери дагъыда 37 школну тап халгъа келтирирге мурат этебиз.

Устазлары къолайлыкларынын ёсдюрюуге да эс бурмай къоймайбыз: иш

хакъларына жыл сайын 10 процент къошулады, кесибизден да къошакъ халда ахча бёлкюнеди, тюрлю-тюрлю школлада физикадан, химиядан бла информатикадан окъутханлагъа, жангы келген устазлагъа да тёлеуле этиледиле.

Школчуланы битеурросей олимпиадаларында хорлагъан эмда алчы жерлени алгъан окъуучуланы хазырлагъан устазлагъа саугъа

халда тёлённген ахчаны ёлчеми да эки кереге ёсгенди. Быйыл 10 айырмалы устазны хар бирине 200 минг сомгъа дери берилгенди. 210 устаз а Россейни Жарыкъландырыу министерствосуну ведомстволу саугъаларына тийишли болгъандыла.

«Земский учитель» программалыгъа кёре элдеде 2020 жылдан башлап 59 специалист иш бла жалчыты-

лыннганды. Устазлары усталыкларынын билимлерин ёсдюрюу жаны бла иш да тохтаусуз бардырылады.

Устазла бла ушагъыбыз тири эмда ачыкъ халда ётгенди. Сёз кадрланы, инфраструктураны, ата-анала бла байламлыкъланы, школда дерселден сора да къалыуну къурауну, окъуу кабинетлени бла спорт залланы керекли затла бла жалчытууну, элдеде урун-

ган устазлагъа жашар жерле берууну эм кёп башха затланы ислеринден да баргъанды.

Ушакъ нёгерлериме жорек жылыулукъ халда баргъан магъаналы тубешиу ючюн жорек ыразылыгъымы билдиреми. Барысына да огъурлу эмда ёмюрлюк усталыкъда жетишимле тежейме», - деп жазгъанды КЪМР-ни Башчысы МАХ-да каналында.

Байрам

Къыйынларына – бийик багъа

Къуыйланы Къайсын атлы Маданият юйде юч байрамны бирге белгилегенди – Устазны, Юйретиучюню, Школгъа дери эм орта профессионал билим

берюде къуллукъ этгенлени да кюнлерин. Байрамгъа келгенлеге уа устазны къыйынын ачыкълагъан кёрмюч да къуралгъанды. Аны юсюнден бизге

Элбрус районну администрациясындан билдиргенди.

Ёсюп келген тёлкюню окъутуугъа бла юйретиуге къыйын салгъанлары Элбрус районну башчысы Отарланы Мухтар, КЪМР-ни Парламентини депутаты Сотталаны Къурман, районну жер-жерли самоуправлениыны башчысы Тохаланы Хыйса эм башхала алгъышлагъандыла. Ала устазны ёсюп келген тёлкюню окъутууда эм юйретиуге магъанасы уллу болгъанын айтхандыла эмда ол ишге салгъан къыйынлары ючюн ыразылыкъларын билдиргенди.

Жыйылыуда къууанчылы иш да болгъанды: билим берууде жетишимле кёргозтген устазла, конкурслада алчыла эмда усталыкъгъа энди киришген жаш адамла тюрлю-тюрлю даражалы саугъалагъа тийишли болгъандыла. Окъуучула уа алагъа жырла эмда тепсеуле саугъалагъандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Себеплик

Урунган адамгъа эс тапдыра

Быйылны башындан бери Къабарты-Малкъарда "Мени бизнесим" деген ара 1464 чакълы жумушка къарагъанды, деп билдириледи КЪМР-ни Экономиканы айнытуу министрствосуну пресс-службасындан.

Сагъынылган кезиуде "Тири эмда чыдамлы экономика" миллет проектке кёре, гитче эм орта предпринимательден – 112-си, энчи иеледен да 348-си къырладан болушлукъ тапхандыла. Ол санда алагъа хакъсыз эсгертиуге, билдирюле этилгенди эмда методи-

ка болушлукъ да берилгенди. Аны бла бирге ишлерин энди башлагъанлары билимлерин ёсдюрюрча мадар да этилгенди.

Андан сора да, «Мени бизнесим» деген ара жерлешлерибизни продукциялары тийишли халда сертификацияны ётерлерине, алычула да кесибизде чыгъарылгъан затлагъа эс бурурларына кыйгъырады, ол жаны бла болушлукъ да тапдырады. Предпринимательге къырладда ётген кёрмючлеге эм бизнес-миссиялагъа да къатышыргъа жол ачады.

Эсге сала айтсакъ, «Мени бизнесим» ара «Гитче эм орта предпринимательлик эмда башламчылыкълагъа себеплик этиу» миллет проектни чеклеринде къуралгъанды. Аны баш магъанасы – адамгъа энчи кёзден кыараргъа, толлу информация бла жалчытыргъа эмда жумушларын тамамларгъа болушургъады.

Ара ишлегени документлени берир ючюн тюрлю-тюрлю махемелени кыдырыргъа керек туюлдо. Соруулары болгъанла да алагъа жууапланы бир «терезеде» табадыла. Ол санда мында лыгота халда кредит алыргъа болушадыла, активлеринден кёбюрек ахча излегенлеге да ышаныулукъ береди.

Тинтиуге

Къабарты-Малкъар — ал тизмеге

Кёп болмай Россейни миллет экология рейтингини жаз башында бла жайда чыгъарылгъан эсеплерине кёре, Къабарты-Малкъар кёп жылланы алчылыкъны жибермеген Алтай Республиканы озуп, эм иги экология болум жаны бла биринчи болгъанды.

Сагъынылгъан кезиуде Къабарты-Малкъарда от туюшу хата салмагъанды. Аны бла бирге агъачланы кенгерте барыу, багуш консуз жыйылгъан жерлени къурутуу, черек жагъаланы тазалау жаны бла аслам иш тамамланганды. Андан сора да, кеслери ыразылыкълары бла иги кесек адам

къатышып, экология жаны бла аслам проект бардырылгъанды,- деп билдиргенди «Жашил патруль» битеу-

россей жамауат биригюню таматасы Андрей Нагибин.

Рейтингни эсеплерине кёре, ал тизмеге Къабарты-Малкъар, Алтай, Москва, Мурманск, Тамбов, Чуваш, Чукотка, Калуга, Курск эм Чечен туюнгенди.

Эсге сала айтсакъ, регионланы араларында миллет экология рейтинг 2008 жылдан бери бардырылады. Аны кезиунде басма эмда власть органладан, жамауат биригюлен, предпритияладан да билдирюле эм энчи инсанланы оюмлары да эсге алынадыла.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман. Суратны МАМАЙЛАНЫ Алий алгъанды.

«Сагъышландырырча, къайгъыланы чачарча да спектакльлерибиз бардыла, келигиз театргъа!»

Фахмуларын айнытыргъа итинип

3 бет

4 бет

Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы атларын атауну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Къабарты-Малкъар Республиканы билим беруу бёлкюнюнде кёп жылланы бет жарыккы урунганлары, ёсюп келген тёлкюню юйретиуге бла окъутуугъа уллу къыйын салгъанлары ючюн сыйлы атла атаргъа:

«Къабарты-Малкъар Республиканы билим беруу юню сыйлы ишчиси»

АПАЖЕВА Фаризат Николаевнагъа – Чегем муниципал районну Шалушка элини «А.П.Кешоков атлы 2-чи номерли орта битеулю билим берген школ» муниципал казна билим беруу учреждениясыны директоруну орунбасарына,

НАЛОЕВ Юрий Залимовичге – Урван муниципал районну къошакъ билим берген

«Жаш техниклени З.А.Налоев атлы станциялары» муниципал казна учреждениясыны директоруна,

ШОГЕНОВА Маруз Мишевнагъа – Басхан муниципал районну Заюково элини тиширыуларыны советини келечисине,

«Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы устазы»

МЕЗЕНЦЕВА Любовь Васильевнагъа – Урван муниципал районну Нарткъала шахарыны «Х.К.Шидов атлы 2-чи номерли орта битеулю билим берген школ» муниципал казна битеулю билим беруу учреждениясыны башланган классларыны устазына.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы
Нальчик шахар, 2026 жылны 5 октябрь, №99-УГ

К. КОКОВ

Оюм

Владимир ПУТИН:

Ана тиллени билиу кёп миллетли Россейни бирлигине чырмамайды

Россейни халкъларыны маданиятларын бла адет-терелерин айнытуу, ана тиллени билиу кёп миллетли Россейни бирлигине арталыда чырмау этмейди, деп чертгенди РФ-ни Президенти Владимир Путин устазла бла тубешиуонде.

Алай бла къырал Башчы усталадан бирини Россейни халкъларыны тиллерине деп цифралы билим беруу контентни библиотекасын къурауну юсюнден оюмуна жууап бергенди.

«Сизни айтханыгъызгъа

археология жаны бла тинтиуге да шагъатлыкъ этеди. Сиз Россейни халкъларыны миллет маданиятларын айнытуу, ана тилледен окъутуу кёп миллетли Россейни бирлигине чырмау этмейди, бизни билим беруу платформаларыны бирлигине да тыйгъыч салмайды, дегенсиз. Аны кый, ол затла бирлики бютюн шарт кёргоз-тюрюкюле. Аны себепли мен сизни айтханыгъызны дурус кёреме», - деп чертгенди Путин.

Аны бла да къалмай, Пре-

зидент андан ары сёзюнде: «Тиллени бла маданиятланы билиу Россей Федерацияны халкъларыны бирлиги ёмюрлени теренинден къураула келгенине шагъатлыкъ этеди. Бюгюнлюкде да россейли маданиятны кёп тюрлюлюгю аны мурдорун тутайды», - деп чертгенди.

«Алайды да, сизни оюмугъуз эсге алыныргъына бир да ишекли болмагъыз», - деп ышандыргъанды къыраланы Башчысы.

ЮСЮПЛАНЫ Галина хазырлагъанды.

Белгилеу

Радик БАТЫРШИН:

Бизни телевидениябыз СНГ-да бек изилегенди

9 октябрьде «МИР» къыралла аралы телерадиокомпаниягъа 34 жыл толады. Аны терелерини, жалгъан акъылны хайырланыуну эмда СНГ-ни бек иги телевидениясы къалай ишлегенини юсюнден медиахолдингни таматасы Радик Батыршин хапар айтады.

- Радик Ирикович, «МИР» башха телерадиокомпаниялагъа ушамайды. Аны себепли келигиз биз да ушагъыбызны башха тюрлю башлайыкъ, къысха сорууладан. Окъуучуларыбыз «МИР»-ге башчылыкъ этген адамны игирек билдирча. Угъай демей эсигиз?

- Угъай демейме.

- Эрттенликде кашамы, куймакы?

- Куймак. Белогу болгъаны ючюн.

- Кипатны огъесе сериалмы?

- Сёзсюз, китап.

- Шёндё кыйсы китапны окъуисуз?

- Донато Карринизини «Потерянные девушки Рима».

- Кюч жарауламы неда кардио?

- Кардио.

- Ыйыкъгъа ненча кере?

- Кюн сайын, ыйыкъгъа жети кюн.

- Тенгизми, тауламы?

- Тенгиз, хошлукъ бергени ючюн.

- Жашлыкъмы, сынауму?

- Арсарсыз сынау.

- Бек хайырлыгъа кыйсы кыйлыгъыгъызны санайсыз?

- Керек болгъан заманда уянып, туруп къалыуну. Не тюрлю кезиуде да.

- Не тюрлю кезиуде да 20 жылны ичинде «МИР»-ге башчылыкъ этуу къалайды?

- Тюзюн айтханда, 19

жылны. Бек магъаналысы – «МИР»-ге Битеуросей къырал телевидение эмда радиокомпаниядан келгениме, мени бийлеген къоркъууну тундукъдурургъа келгениме. Бу комманданы эм бийик лигагъа чыгъараларыма деп, бек къоркъа эдим.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жазылыу-2026

«Заман» — маданият хазнабызны сакълаууру

Хурметли жамауат!

Ана тилибизде чыкъган газетибиз къыраллыгъыбызны белгилеринден бириди. Аны таулу юйюрледе окъулуу, кёрюнюую къууанчды, ёхтемликди. Ол кесибизни ёз халкъыбызны адамына санагъаныбызны шартыды, сабийлерибизни, туудукъларыбызны тюз ёсдюрююню, ана тилибизни, маданият хазнабызны сакълауну себебиди.

Шёндё Россейни почтасыны бёлкюмлеринде 2027 жылны биринчи жарымына жазылыу кампания бардырылады. Газетни алты айгъа багъасы 1192 сом бла 82 капекди.

Изданиябызгъа Интернетде бу адресни <https://smikbr.ru/zaman> ачып, ол магъаналы жумушну алай тамамларгъа боллукъду.

Алайды да, келигиз, «ЗАМАНГА» жазылайыкъ, аны алайыкъ, окъуюкъ, газет бла бирге болайыкъ!

Бизни индексибиз – П5893

Радик БАТЫРШИН:

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

- Алай эсе, алгын-шөндю деген аңгылам бла байламлы соруу бериуну тюзге санайма. Сизни башчылыгыгыызда «МИР» кылай тюрленгенди?

- Технологияла жаны бла биз СНГ-де бек иги телевидениягъа саналабыз. Сөз ючюн, «МИР» телеканал СНГ-да биринчи болуп көчгенди виртуальный студиядан тюзюнлей эфирге. Булушту производство комплекс а журналистле бла дунияны кыйсы жеринден да ишлерге онг береді. Биююнлюкде биз, мен акыыл этгенден, Россейде конкуренция уллу болган рынокда бек иги телекомпанияланы биринчи онусуну санындабыз.

- Аны бла байламлы учредитель кыралланы барысына да сейрлерин кылай бла жалчыталасыз?

- «Неде да марда болургъа керекди», деп, эрттегили грексле бош айтмагъандыла. Анга не кыохун?

- «МИР»-ни жашырынлыгы уа недеди? Анга Содружествону битеу кыралларында да нек кырайдыла, не ючюн тынгылайдыла?

- Биринчиден, ол сейирди. Экинчиден, ол хайыр келтирген хапарланы эшитиреди. Ючюнчюдөн, биз огьурлу бириуле кырайбыз.

- Ёсюр келген тёлу классикалы телевидениягъа кырамайды.

Жамауат палата

Эм жууаплы усталыкьда айырмалылагъа — сый, намыс да

Къууанчлы тюбешиуну палатаны аппаратыны башчысы Анна Дыченко аханды. «Биююн мында башха-башха жыл санда, тюрлю-тюрлю предметледен окьухтан устазла жыйылгъандыла. Аланы барысын да кыйын, аны бла бирге уа эм керекли усталыкьгъа сыймекли, Ата журтубузгъа кертичи инсанланы юйретирге итинмеклик бирикдиреди. Сиз сабийлени эм насыплы, кыйын кезулерин да кересиз, алагъа кёл этдиресиз, керек заманда, ариу сөзююгъа бла жапсарасыз, жашауда жерлерин табаргъа болушасыз. Ол жумушуну уа жангызда ариу ниетли, таза жүрекли, терен билимли адам тамамлаялыкьды», - дегенди.

Ол сейр эсепле да келтиргенди. Сөз ючюн, 2026-2027 окьуу жылда Россейде окьуучуланы саны 18 миллиондан аслам болуучанды, аланы окьухтан устазла уа 1 миллион бла 73 миннге жетедиле. Жыл санлары 35-ден жаш устазла 23 процентиде, 60 жылдан абадана уа 16 процент чакьлы бирдиле.

Кыраллыбызда бу усталыкьны кёбюсюнде тишируула сайлайдыла, школгъа дері билим бириуде ишлегендени 99,6 проценті да тиширууладыла, башланган билим бириуде 99,3 процентни да ала тутадыла, орта билим бириуде уа 84,3 процент боладыла. Башха

Бизни телевидениябыз СНГ-га бек изилегенди

«МИР» жаш адамланы кесине не бла тартады?

- Биз кыысха видеола көргюзтебиз. Бек башы – Интернетде тынгылы жарашдырылган видеоланы биз кырайбыз – телевидениягъа ишлегенле, шарт айтханда уа, көчгинлик беригиз, жажил бөгерле угъай, профессионалла. Кыалай-алай десек да, тынгылы жарашдырылган видеологъа ким да кыараргъа сюеди. «МИР» а тынгылылыкьны синонимиди деп, мен алай кыарайма.

- «Кюн сайын да бирге» деген ниет «МИР» телерадиоканалны басма бёлюмлерини барысын да бирикдиреди. «МИР» эмда «МИР 24» каналлада жангылыкьла ма ол ат бла чыгъадыла. «МИР» радиода төртсагъатылыкь музыкалы шоу да алай. Аны бириккен кючо недеди?

- Аны аңгылаган кыйын туюлдю: «Мир» – Содружествону кыралларында бла Гюржюде ишлеген көп миллетли уллу командады. Биз кесибизге сейр көрюннген, алай эсе уа, жалаңда бир кыралны кырауучуларына, тынгылачуларына неда социал сетелени хайырлануучулагъа угъай, барысына да сейр болган шартланы көргюзтебиз эмда хапарлайбыз.

- Жалгъан аксыл - модагъа табынумуду огъесе керекли затмыды? Алдау туюлюмюду ол?

- Угъай, ол амалды. Сөз ючюн,

чархда болтланы кьол бла буругъа боллукьду, пневматика бургъуч бла да жарарыкьды. Кыалай да болсун, адамны усталыгына кёре боллукьду ахыры. Жалгъан аксылны болушлугу бла абери кырашдырган адамны билими жетмей эсе, факмусу да жокь эсе, ол көрюнөп кыаллыкьды.

- Сиз а хар заманда да билип кыоммысыз жалгъан аксылны болушлугу бла этилген затны?

- Узакьдан окьуна. Алай ИИ-ни амаллары игилене барадыла. Сөз ючюн, биююнлюкде жалгъан аксылсыз каналны бириулени араларында кезуно кыуар амал жокьду.

- Хар халкьны да энчи адет-төрелери бардыла, хар юйорде да алай. «МИР» телерадиокомпанияны уа энчи төрелери бармыдыла?

- Огьурлу төрелерибиз кёпдюле. Биринчиден, жандауурлукь фондлагъа болушуу. Экинчиден, биринчи июньда эфирни сабийлеге биериу, биринчи сентябрьни аллында уа «Телевиденияны бла радиону юсеринден билуино ючюн» ётдюрюн, кесибизге кыонакьланы чакьыруу. Биз ол ишни жалаңда Москвада угъай, Минскде, Бишкекте, Бакуда, бизни бёлюмлерибиз бла келечилерибиз болган башха кыраллада да бардырабыз. Дагьында бир огьурлу ишмбиз – тюрлю-тюрлю кыралланы волонтерлары бла бирге субёбтн-

клеге кыатышабыз. Азербайджанда Каспийни жагъаларын, Кыргьызстанда Исси-Кюлно тийрелерин, Кызахстанда тау этеклени тазалайбыз, СНГ-ни битеу кыралларында терекле салабыз. Аланы энди он мингле бла санаргъа боллукьду. Донорну миллет юнюнде уа Москвада эмда Ашура байрамны кезиуонде Бакуда кыан бириуге кыатышабыз. Бизде ишлегенлени араларында сыйлы донорла да аз туююлдюле.

- Тау лыжалада учаргъа уста болгъаныгызы да билеме. СНГ-да сиз жаратхан тау-лыжа курортланы бешиси?

- Биринчиси, ол, сөзсюз, Алтайда Манжерокду. Экинчиси – Красная Поляна. Ючюнчюсю, эштада, Кемерово областыда Шерегешди. Андан сора Азербайджанда Шахдаг. Анда мен 2024 жылда учакьма да, келгенлени жумушла бла жалчытып, лыжала бла учарча ызла да бек бийик даражада болгъанларын белгилерге сюеюм.

Эсгертиу. Кыралла аралы «МИР» телерадиокомпания медиаресурслары «МИР», «Мир 24», Радио «МИР» каналла, MIR24.TV информациялы порталны бла уллу социал сетелени аккаунтлары кирген биригидю. Битеу да тынгылачуларыны бла кырауучуларыны саны 180 миллиондан асламды.

латаны башчысыны орунбасары Тюменланы Мураддин, РФ-ни Президентинде миллетле аралы байламлыкьла жаны бла советни келечиси Хаути Сохрокос, палатаны социал политика, саулыкь сагълау, физкультура эм спорт жаны бла комиссиясыны башчысы Наталья Шинкарёва, Кишиликин ордени кавалери Владимир Абанокос да айтхандыла. Ала да, устазланы ишлерини магъаналылыгьын белгилеп, алагъа саулыкь-эсенлик, сайлагъан усталыкьларында жетишилми болурларын, окьуучулары бла ёхтеменирлерин төхөгендиле.

Алай бла көп жылланы бет жарыкьлы урунганлары, ёсе келген төлюлени окьутугъа бла юйретитуге уллу кыйын салгъанлары ючюн эмда Устазны кюно бла байламлы КъМР-ни Жамауат палатасыны сыйлы грамоталары эмда палатаны башчысыны ыразылыкь кыагытлары бла элнге жуукь устаз саугъаланганды. Аланы араларында Бийчеккуланы Мадина, Улбашланы Жаннета, Бачиланы Жаннета, Казийланы Фазика, Отарланы Мадина, Курданланы Лейла, Тетуланны Мадина, Тикаланы Аниса, Байсыланы Залина да болгъандыла.

Къууанчлы тюбешиу бирге суратха тошоу бла бошалгъанды.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

МАМЫР ЖАШАУГЪА КЕСИН ЖАРАШДЫРА

Халимат сабий заманында, пионер, комсомол кезиуледе, шөндю да Ата журтубузун сойигени, аны айнырын, кючлю болурун төжегенин айтады. Жашы да туугъан журтубузну керти кыоруулачусу болуп ёсгени да аны юлгюсю болур, баям.

- Айып этмезиз кесими юсюнден айтханыма, биююн-бюгече да кырал башчылары онулары жалныма. Таулу халкь Россейни бир юйорю болуп жашайды, башхагъа кыул болмагъанды, миллетими келир кюнюно юсюнден сагъыш этеме. Битеу дуния бизге чюйре сюелип, марап тургъан заманда, кыралны таматалары, халкь да бир болуп, тирилерге керекбиз. «Россей хорлады!» деген кыууанчлы хапарны барыбыз да ашыгып сакълайбыз. Аллахны буйругу бла жашла барысы да сау-саламат юйлерине жыйылып, аталарын, аналарын кыууандырсынла, - деп алгыыш этеди Халимат.

Заур юйдегили болгъанды, юй бийчеси бла СВО-да танышханды. Ол медики. Заургъа кыйын кезиуде болушуп, жанын сау кыалдыргъанды. Биююнлюкде уа келинлик этип, тукумгъа, элге ариу кёздөн кырайды.

Шөндю Заур мамыр жашаугъа, тынчлыкьгъа юйренирге юрешеди, саулуугуна кыаратады, реабилитация мадрладан ётеди. Дагьыда жаш төлюно юйретити жумушлагъа кыатышады – тюбешиуде, жыйылууда сёлешип, туугъан журтха сыймеклики, эр кишини юйорюню, тукумуну, миллетини, кыралыны аллында борчларыны юсеринден айтады.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима.

9 октябрьде Кавказ ючюн кызауат хорлам бла бошалгъанлы

Туугъан журтубузну эркинлигин кыоруулаугъа битеу халкьланы келечилери кыалкыанча сюелгендиле

1944 жылда 1 майда СССР-ни Баш советини президиумуну Указы бла жангы кырал саугъа тохташдырылганды – «Кавказны кыоруулагъаны ючюн» майдал. Ол а Кавказны фашистледен тазалау кызауатны магъаналылыгына, Уллу Ата журт урушуну тарыхында алган жерине, совет аскерчилини, аланы арасында уа кавказ халкьланы батыр уланларына бла кызыларына берилген хурметте шагъатлыкь этеди. Бу майдал бла саугъаланганлары арасында таулу халкьны жигит жашлары да бардыла.

442 КЮН БЛА КЕЧЕ

Кавказ ючюн сермеш Уллу Ата журт урушуну тарыхында эм узун операцияладан бири болгъанды – ол 442 кюнюно бла кечени баргъанды. 1942 жылда 25 июльда башланып, 1943 жылда 9 октябрьге дері созулгъанды. Ол Уллу Ата журт урушуну барыууна, аны ахыр эсеплеринде да себеплик этгенди деп, шарт айттыргъа боллукьду.

Анга эки миллиондан аслам адам кыатышханды, вермахтын жанындан а, гитлерчиле жанлы румынлыланы, италиялыланы бла словакяны да кыохуп, миллиондан аслам аскерчи.

Туугъан журтубузну эркинлигин кыоруулаугъа кыралны битеу миллетлерини келечилери кыатышхандыла: эр кишиле кыолларында сауттары бла, тишируула, сабийле уа оклола кыазып, кыоруулау ызла кыуар, предпритиялада ишлеп, фронтну керекле бла жалчытып. Тарыхчыла жазгъанларыча, кыоруулау ызылны кыураугъа 90 мингден аслам адам кыатышханды: ала кюнюно, кечеде деп кырамай ишлегендиле.

Кавказгъа душман командованияны муратлары уллу болгъанды. 1942 жылда жайда Гитлер Кавказны нефти болмаса, аны аскерлери андан ары урушну жетишилми бардыралмазлыкьларын айтады. Аны ючюн а кавказлы халкьланы совет кыралгъа чюйре этерге, аланы кеслерини жанына тартыргъа уллу кыйын салгъандыла. Алай Кавказ Гитлерге кыажу тургъанды.

Бу регион Совет Союзгъа да стратегия магъаналы болгъанды. Мында нефтини 90 проценти чыгарылгъаны бла бирге Кыара теңгиз флот да орналгъанды. Андан сора да, союз кыралланы болушлукьларыны программаларыны чеклеринде саутла, техника, аш-суу да СССР-ни бла Иранны чеги бла ётдюрюлгенди.

КЪАЗАУАТНЫ ЭКИНЧИ ЖАРЫМЫ

Кавказны жалынчакьсызлыгы ючюн көп аскерчиле жанларын бергендиле. Болсада «Зельвейс» операцияны чачаргъа, душманнга нефтьге жуукь окьуна келерге онг бермезге кыолдан келгенди. Аны бла бирге уа Тюрк урушха кыохулмай кыалгъаны да жетишилмеден бири болгъанды.

1943 жылда январьда Юг эм Закавказье фронтла аскерчиле, техника бла да кючлендиле. Энди совет аскерлени сауттары, танклары, самолётлары душманныкьыладан 1,5-2 кереге көп боладыла.

Январьда Пятигорск, Кисловодск, Минеральные Воды, Ставрополь, 14 февральда кыанлы сермешледен сора Ростов эркин этиледиле. Ызы бла Краснодар жанында кыалгъан вермахт аскерле чачдырылып, шахар кыоруулады. 17-24 апрельде Кыобан ючюн бардырылгъан хауа кызауатда совет авиация кючлю болгъанын көргюзтеди.

Болсада баш магъаналы сермешле Таман жарым айрыкам ючюн барадыла. Саны 400 миннге жуукь гитлерчи аскерлеге, не мадар да этип, артха турмазгъа борч салынады. Новороссийск-Таман операция урушну тарыхында бек узунладан бириди дерге боллукьду – ол 1943 жылда февральдан октябрьге дері баргъанды.

Таман жарым айрыкам 1943 жылда 9 октябрьде гитлерчиледен тазалананды. Алай бла Кавказ ючюн сермеш совет аскерлени хорlamы бла бошалды. Бу кыанлы сермешде бизни көп жершлерибиз да батырлыкьларын көргюзтгендиле.

ТАУЛУ ЖИГИТЛЕ

Кавказ ючюн сермешледе Созайланы Мухаш, Малкъондуланы Алий, Ахкёбекланы Аликош, Бауаланы Камиль, Батчаланы Доммай, Улбашланы Касай, Нёгерланы Эрменбий, Османланы Хангерий эм миллетибизни көп башха жигит уланлары туугъан журтубузну эркинлиги, халкьыбызны жалынчакьсызлыгы ючюн жанларын-кыанларын аямай сермешгендиле.

Кучмезланы Дмитрий фронтха кесини ыразылыгы бла кетгенди. Анга ол кезиуде жалаңда 18 жыл толган эди. 5-чи механизацияланган разведротаны кыауумунда таулу жаш Шимал-Кавказ фронтта кызауат этгенди, Ростовну, Украинаны, Белорусияны,

Венгрияны, Польшаны гитлерчиледен эркин этгенди. Урушда көргюзтген батырлыкьы ючюн Кючмез улу Славы орденини 3-чю даражасы бла да журт урушуну орденини 1-чи даражасы, «За боевые заслуги» орден бла саугъаланганды.

Огъары Басхадан Теммоланы Юсюп, «Кавказны кыоруулагъаны ючюн» майдалдан сора да, Ата журт урушуну орденини 2-чи даражасы бла да эки кере саугъаланганды. Комсомолну эл комитетини секретары фронтха уруш башланган биринчи кюнюде кетгенди. 56-чы аскерни 100-чю полкуну поллитругуну орунбасары, ызы бла ротаны политругу, батальонну парторгу Теммо улуну жигитлигине «...эм аны адамлыкь ышанларына командование уллу багъа бергендиле...», - деп жаза эди аны юсюнден полкуну комиссары Л.Панченко.

1942 жылда Теммоланы Юсюпге бла аскерчи нёгерлерине Горячий Ключ элнн тийресинде гитлерчи десантны жокь этерге буйрукь бериледи. Атышууну кезиуонде командир ауур жаралы болады, алайда Теммо улу ротатгъа башчылыкьны кесине алып, 50 гитлерчини жокь этедиле. Бу жигитлиги ючюн Юсюп Аттаевич кырал саугъагъа тийишли болгъанды.

Огъары Чегемден Мирзойланы Алийни төрт уланы – Юсюп, Сафар, Жюнос эмда Зулькарней Уллу Ата журт урушха кеслерини ыразылыкьлары бла кетген эдиле. Кыарындашладан тамата Юсюп 115-чи Кыабарты-Малкыар атлы дивизияны разведчиклерини кыауумуна тошгенди. Батыр аскерчи нёгерлери бла Сталинградны бла Шимал Кавказны кыолгъа этерге юрешген душманнга кыажу тургъандыла, Донну бла Волганы арасында сермешлеге кыатышхандыла, Донадгы Ростовну эркинлиги ючюн кызауат бардыргъандыла.

Юсюп 1942 жылда 14 октябрьде командирлени кезулю буйрукьларын толтургъан кезиуде немислиени разведчиклерине тюбегенди. Кючле теңг болмагъандыла. Таулу разведчик душманладан бир нечасын жокь этгенди, алай гитлерчилени кыаууму артыкь да уллу болгъанды. Юсюп жесирге тошеди.

Гитлерчилени лагерлеринде таулу разведчик урушну ахырына дері тургъанды. Алай ол кыадарына тёзюп турмагъанды, жесирден кыачаргъа юч кере умут этгенди. Ахыр кере 1945 жылда апрель-май кезиуде. Бу жол ол нёгерлери бла муратына жеталгъанды – эркинлики хауасы бла толу көкюреги бла созулганды!

Огъары Холамдан Гуртуланы Буштукьны жашы Атлы Уллу Ата журт урушха 115-чи атлы дивизияны кыауумунда кыатышханды. Ол Ростов областыда Уллу эм Гитче Мартыновка элнени тийресинде кызауат бардыргъанды. Артта 8-чи гвардий мараучу бригаданы кыауумунда Малгобек эм Эльхотово тийрелеринде фашист аскерлени алгъа барыуларын тыйгъанды.

1942 жылда октябрьде бригаданы Туапсени тийресинде көчоредиле. Бу кезиуде уа шахарны кыатында болум бютюнда кыйын эди. Кавказны кыолгъа этерге, аны табигьгъат байлыкьларына жетерге, фронтда болумуну торлендирге юрешген гитлерчиле техниканы, аскерлени да аймагъанды. 8-чи мараучу бригаданы кыауумунда 1943 жылда февральдан сентябрьге дері Гурту улу Новороссийскин кыоруулау сермешлеге кыатышханды.

Огъары Чегемден Мызыланы Зекерия туугъан журту – Кавказны – гитлерчиледен эркин этиу сермешлеге кыатышханды. Ол Новороссийск, Краснодар ючюн кызауатда болгъанды. Таман жарым айрыкамны гитлерчиледен эркин этгенди. Зекерияны фронт жолла Украинагъа, Венгриягъа, Чехословакиягъа, Австриягъа, Германиягъа дері жетдиргендиле. 1945 жылда уа ол Квантум аскерлени жокь этиу операциягъа да кыатышханды. Таулу аскерчини батырлыкьы Ата журт урушуну орденини 2-чи даражасы, Кызыл Жулдузну ордени, «Кишилиги ючюн» майдал бла эки кере, «Кавказны кыоруулагъаны», «Берлини зорлагъаны», «Германияны зорлагъаны ючюн» майдалла бла белгиленгенди.

Комсомолчу Батырбийланы Мухутдин Уллу Ата журт урушха кесини ыразылыгы бла кетгенди. 17-жыллыкь жаш Кёнделенни орта шибозни энди бошاپ, кыолуна аттестатны алгъанлай. Аны жауу аскерлени училищесине окьургъа жибередиле, аны кыксартылгъан курсларын бошагъанлай а, фронтха ашырылады. Ол Кавказны фашистледен эркин этиу сермешлеге кыатышханды.

Шимал Кавказны эркинлиги ючюн уруш этгенледен 870 минг адам «За обороноу Кавказа» майдал бла саугъалангандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Тапландыруу

Эсгертме жангыртылганды

Кёнделеннге кирген жерде «Бушулуу таулу» эсгертмени төгергеги тынгылы жангыртылганды, деп билдиреди. Кыабарты-Малкыарны Кыурулуш эм ЖКХ министерствосундан.

Ол Уллу Ата журт урушдан кыайтмай кыалгъан жершлерибизге жораланган эсгертмеди. Эллилеге, башха бирибизге да магъаналыды. Жангыртыу ишени кезиуонде аны аллында майданчыкьгъа эмда анга элтген жолчукьлагъа асфалы жайгъандыла, плитка салгъандыла эмда бордюр ташла орнатхандыла, төгергин а ариу буруула бла бегитгендиле.

Эсгертме кече да иги көрюнорча, аны аллында чыракьла орнатхандыла, алайгъа келгенле олтургу солурча

шинтикле тизгендиле, тазалыкьгъа эс буруп, энчи орунла да салгъандыла.

Ол маданият тарыхны даражасын тутхан объектди, дегендиле министерствода. Кеси да Уллу Ата журт урушну кезиуонде фронтха бу элден

кетген минг бла жарымдан артыкь адам этген кишилики белгисиди. Жангыртыу ишле «Тап шахар болумуну кыурау» кырал проектни чеклеринде бардырылгандыла.

УЛБАСЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

Къошакъ билим берип

Фахмуларын айнытыргъа итинип

Узакъ тау элерибизде музыкалы школлары, тюрлю-тюрлю маданият кружоклары ишлегенлери магъаналыды. Алада сабийле къошакъ билим аладыла, хунерликлерин да ачыкълайдыла. Артада, бара-баргъан заманда уа, маданиятыбызны айнытыугъа юлюшлерин къошадыла.

Искусстволаны сабий школларындан бири Тырны-аузда да барды. Ол кеси да жарыкъландырыучу Абайланы Солтан-Бекни атын жюри-теди. Биогонлюкде анда жети бѐлюм ишлейди. Аланы асламысы сурат ишлерге юйретуу бла байламлыды, алай музыка, жыр, тепсеу жаны бла бѐлюмде да бош турмаидыла. Школну директору Наталья Ридингер айтханнга кѐре, ала быйыл жангы окъуу жылны иги башлагъандыла. Кѐп сабий келгенди, алыкъа тюрлю-тюрлю музыкалы инструментледе соғаргъа, тепсерге, жырларгъа юйренирге сюйгенле келе-келе турадыла.

Бѐлюмлени хар биринде да ишлерин билген, сабийлени сюйген, аланы хунерлерин ачыкълаугъа эмда айнытыугъа къайгыргъан адамла бурунадыла. Сѐз ючюн, оркестр бѐлюмде Татьяна Серая бла Галина Ободовская 50 жылдан аслам заманы ишлейдиле, тутхан жумушларына кѐллери бла бериледиле. Ала жаш специалистге аламат юлюгюде. Хунерликлерини, иш кѐлюлюклерини хайыры бла бир ненча тѐлюню юйретгендиле музыканы сюерге, тюрлю-тюрлю инструментледе соғаргъа. Сохталары концертлеге, тюрлю-тюрлю конкурслагъа къатышырларына къайгырадыла. Ол а сабийлени кѐлендиреди, жетишилми болургъа итиндиреди. Сѐз ючюн, шѐндо Татьяна Сераяны бѐлюмюне ондан артыкъ жашчыкъ бла

къызчыкъ жюриюдюле. Бир устазгъа уа ол аз тюрлю-дю. Оркестрли ансамбль да къуралгъанды, энди аны жамауат да биледи, – дейди Наталья Ридингер.

Ол айтханнга кѐре, форто-

пиано бѐлюмюню сайлагъанла да аз тюрлююдюле. Анда уа Лариса Усова юйретеди. Бери жюриюгенде да, тюрлю-тюрлю эришилуге къатышып, хунерликлерин ачыкълайдыла, сахнада соғуу жаны бла сынау жыйышдырадыла.

дан бирин сатып алыргъа КъМР-ни Маданият министрствосу болушлукъ этгенди. Концертлеге уа сабийле энчи кеслерини инструментлерин келтиредиле. Мында да ансамбль къуралгъанды. Ала да жетишилмелери бла

таныладыла. «Мындан ары да атлары кенг айтилыр деп ийнанабыз», – дейди директор.

Ол айтханыча, школгъа Къабардокъланы Зарема келгенли уа миллет къобузну соғаргъа юйретген бѐлюм кесини ишин тирилтенди. Бери асламысында къызчыкъла келедиле. Ала республикалы фестивальлагъа да тири къатышып тургандыла.

Жырларгъа талпынганла да аз тюрлююдюле. Мектеп ачылгъан кюнден бери да мында хор барды. Анга уа школну директору Наталья Ридингер кеси башчылыкъ этеди. Кичи эм тамата къауумланы экинине жюриюгенлени саны эллиден асламды. Биогонлюк хорну келечилери жыр искусствону къалай билгенлерин байрамлада кѐргюзтгенлери бла чеклемей, Нальчикде халкъла аралы конкурслагъа-фестивальлагъа, алай башха ишлеге да терк-терк къатышадыла. Алада уа белгиле жырчы Наталья Гасташеваны жанындан кѐп кере махтаугъа да тийишли болуп къайтхандыла.

Тепсеулге уа тырнауузчу жаш адамланы этезланы Самира юйретеди. Ол кеси да иги кесек заманы «Арабеск» ансамбльде тепсеу турганды.

Мектепде къуралгъан

«Жулдузчукъла» юлгюлю той-ююн къауум да къараучулары къуандырып келгенли отуз жылдан атлагъанды. Аны таматасы сынамлы педагог Къабардокъланы Заремады. Жырчы сабийле Сочи, Кисловодскда, Железноводскда, Нальчикде бардырылгъан битеурросей, халкъла аралы конкурслада алчыла болгъандыла. «Хорну бла «Жулдузчукъланы» жетишилмелеринде концертмейстерле Инна Малухованы бла Атайланы Сузаннаны къыйынлары аз тюрлююдю», – дейди мектепни таматасы.

Сурат ишлерге юйренирге сюйгенле дерслени Хаджижаны Лейла бла Татьяна Довженко береди. Бѐлюмге жюриюген сабийле ишлеген суратла кѐп кѐрмючледе кѐргюзтгедиле, махтаулу боладыла.

Школ Искусстволаны Шимал-Кавказ къырал институту бла да эрттеден бери да байламлыкъла жюри-теди. Анда юйренгенлени бир-бирлери, бу институтха окъургъа кирип, музыкадан билим аладыла. Артада уа, педагогла болуп, кеслери жюриюген мектепде ишлерге келедиле. Аны алайлыгы уа таматала тошюндюрген жолну сайлагъан башха тѐлюле да бир бирлерин алышында баргъанлай турлугъуна ышандырады.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Жарсы

Тарыхыбызны кѐп бетлерин туура этгенди

Бу кюнледе редакциябызгъа ачы хабар келгенди – бизни энчи корреспондентибиз болуп тургъан, газетибизге дайым тутчулукъ да этген **Бичиланы Османын жашы Хусей** ауушханды. Редакцияны коллективи анга бушуу этгенин билдирип, жууукъларына бла ахуларына къайгы сѐз береди.

Ол 1929 жылда Огъары Малкъарны Туура-Хабла элинде туугъанды. Къабарты-Малкъар къырал университетни тарых бѐлюмюн эмда Шимал-Осетия къырал университетни география факультетин бошагъанды. Туугъан эли Огъары Малкъарда кырк жылдан аслам заманы устاز болуп ишлегенди. Ол РСФСР-ни халкъны жарыкъландыруу отличниги, ведомстволу грамоталаны талайы бла да сауғалангъанды.

Журналист Байсыланы Марзият аны окъуучуларындан бири болгъанды. Ол кюнлени ол былай эсгереди: «Хусей Османович устазым болгъаны бла бек ехтемленеме. Аны бла бизни насыбыбыз тутхан эди. Ол бизге

географиядан дерслени бош алай берип къыргъанды, тѐгерек-башда жерлени кѐргюзтп, атларын да айтып, алай танытханды ата журтубузну.

Андан сора да, устазымы адамлыгы улду болгъанын да чертирге сюеме. Ол бизни хар бирибизге да къайгырыучу эди.

Атасы да элибизни бек огъурлу къартларындан бири болгъанды. Халкъыбыз кѐчгюнчюлюкден къайтып келгенде, школ болмай, сабийлеге окъургъа юйно ма Осман берген эди».

Бичиланы Хусей иги устаз болгъандан сора да, аламат хапары эди – тили ариу, жазгъаны ангылашымлы болгъандыла. Ол эки китапны авторуду – «Унутулмасын халкъымы эсинде» эмда «Ечюлмез жулдудла». Ол чыгъармаларында автор халкъыбызны жашау болумун суратлайды. Жер атларыны сагынады. Жигитлерни юслери бла хапар айта, бизни ата-бабаларыбыз бош адамла болмагъанларын, озгъан мингжылкылада окъуна аланы дуниялыкъдан кеси юмлары болгъанларын кѐргюзтеди.

Хусей Османович газетлеге, журналлагъа жазгъанын да къыймагъанды. Ол жазмалары бла халкъыбызны тарыхыны кѐп бетлерин туура этгенди. Элини ахшы адамларын, аланы жетишилмелерин башхалагъа да ачыкълагъанды, миллетибизге тошген сынаулары, аны жарсыуларыны, къууанчларыны юслеринден да жазгъанды. Кѐп зат билгенди Хусей. Ма аны ючюн сейридиле аны китаплары, газет статьялары да.

Спорт

Талпыныулукъ бла гиртчилик

Черек районну администрациясында билдиргенлерича, кѐп болмай Тула шахарда, Россейни халкъларыны бирлигини жылына аталып, Аскер самбодан (WCSF) битеудуния федерацияны Кубогуна халкъла аралы турнир этгенди. Анга эм кючлюе къатышханлары себепли биринчи жерле ючюн кюреш къаты баргъанды. Болсада бизни жерлешибиз Жангоразланы Рустам хорламгъа итинуюлюк эм усталыгы бла 90 килограмм ауурлукъда профессионал аскер самбо жаны бла биринчи жерге чыкъгъанды.

Андан сора да, турнирни эсеплерине кѐре Жангораз улу «Россейни спортну устасы» деген сыйлы атха тийишли болгъанды.

– Рустам Черек районну атындан битеудуния эришилуге къатышхан кючлюе

атлет болгъандан сора да, мени иги шѐхумду. Аны жетишилмеге итинуюлюк, адежиги эм ишине кѐлю бла берилгени кимге да юлюг болурчады. Мындан арысында да, сайлагъан къыйн жолунда таукеллигин тас этмей,

бизни жетишилмелери бла къуандыра туруун тилейбиз! – дегенди Черек муниципал районну администрациясыны башчысы Къулбайланы Алан, Рустамны алгышлай.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Алчыланы санына тюшгендиге

Екатеринбургда кюч спортдан Россейни биринчилиги бла чемпионаты бардырылгъандыла. Алагъа къыралны 24 регионундан 400-ге жуукъ гѐжеф къатышханды. Былай уллу эришмуде битеукоманда эсепде ре-

спубликабызны къаууму биринчи жерге чыкъгъанды. Энчи эсепледе чемпионатда кеслерини ауурлукъ къауумларында Темирлан Бараев, Жанатайлыны Магомед, Мухамед Ташуев, Инесса Хажметова эм башхала чем-

пионла болгъандыла. Биринчиликке Кючменланы Элдар, Валерий Булатов, Жаппуланлы Ибрагим, Алхан Шогенов, дагыда талай спортчу хорлагъандыла.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Умутлары – жыйымдыкъ къауумгъа кирирге

Дондагы Ростовда шѐндюлюк патибоярда «Казачий Ол 2026» деген аты бла битеурросей эришуу кыуралгъанды. Анга Ростов эм Иваново областладан, Краснодар крайдан, Луганск эм Донецк халкъ республикаладан бла Къабарты-Малкъардан юч жоюден аслам спортчу къатышханды, деп

билдириледи регионну Башчысыны Администрациясыны МАХ-да каналында. Республикабызны къауумуна алты гѐжеф киргенди, аладан ючюсю майдалла бла къайтханды. Алай бла эр кишилени араларында эм кючлю Сабир Кубаев болгъанды, кадетлени араларында «кюмошно» Залий-

ханланы Ислам алгъанды, тишируулада уа ючюнчю жерге Къалабекланы Азиза чыкъгъанды. Аланы тренерле Сергей бла Игорь Зенинле юйретдиле. Саугаланнган спортчула энди Россейни жыйымдыкъ къауумуна къошулурча эришилуге барлыкъдыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Шахматла

Нальчикде «Каисса» арада терк шахматладан бла блицден республиканы биринчилиги къуралгъанды. Алагъа эки жююден аслам жаш спортчу къатышханды. Ала эки эришмуде да къатышыргъа эркин эдиле. Терк шахматлада кесле-

рини жыл санларында Дамир Вороков, Ахматланы Амина, Улбашланы Амина бла Осман, Милана Броева, Тамерлан Лингур эм башхала хорлагъандыла. Блицде Текуланы Эмир, Ахматланы Амина, Улбашланы Амина бла Осман, Гелястанланы

Дамир, Алия Эчимокова, дагыда талайы эм иги ойнагъандыла.

Хорлагъанла энди СКФО-ну биринчилигине барлыкъдыла. Ол а 7-8 ноябрьде Ингушетияда боллукъду.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

Билдириу

Жылыу бла жалчытыу чырмаусуз ѳтерча

Къабарты-Малкъар Республиканы Тарифле эмда жашау журтлагъа надзор этуу жаны бла къырал комитетинде билдиргенлерича, жылыу бла жалчытыу жумушну оюнуун хар район да белгиленген мардалагы тийишлиликде этп башлайды. Коммунал жумушланы тамамлау жаны бла жорукълагъа кѐре беш кюнню ичинде хауаны температурасы +8 градусдан эниге тюше, фатарлагъа жылыу берип башларгъа керекди. Ара жылыу системаны ишлетип бошлау жаны бла оюнуун жер-жерли самоуправление шахорны неда районну администрациясыны бегимине кѐре этеди. Болсада жашау журтну

кесини котельнасы бар эсе, фатарлагъа жылыу берилири юсюнден юйде жашагъанла бирге келиширге тийишидиле.

Эте сала айтсакъ, жылыу берилгенден сора да, батареяланы иссилкилери мардага жетер ючюн, закон бла беш кюн бериледи. Андан сора да, ала сууукълай тура эселе уа, модар этерге коммунал службалагъа сѐлеширге тийишиди. Сѐз ючюн, фатарны ичинде хауа +18, +20 градуса жетмесе, оюну этген компаниягъа (УК) билдирирге керекди. Ол эки сагъатдан кеч къалмай бузукълукъну титирге борчлуду.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Табийгъатны къоруулаучула

Ишлери – къыйматлы, борчлары – узакъ болжаллы

Къабарты-Малкъарны запоевдиги табийгъатны къоруулау, илму-излем эмда жарыкъландырыу ишлени тындырады. Ара Кавказны бийик тау экосистемаларын сакълауду аны борчу. Ары уа энчи эмда жокъ бола тургъан жаныуарла бла битимле эмда саулай ол тийрелени табийгъаты киредиле. Заповедникте бир ненча бѐлюм барды, хар бири да кесини борчун толтурады. Экология жарыкъландырыу эмда шагъ-йерилендируу туризм бѐлюм не бла кюрешгенини юсюнден аны келечиси Тогузаланы Танзила хапарлагъанды.

– Бизни бѐлюм 2004 жылда къуралгъанды. Ол кезиуден бери ишибиз экология жаны бла жарыкъландырыуу бла байламлыды. Аны себепли асламын информация органла бла бирге ишлеуге энчи эс бурулады. Бѐлюмню келечилери басмагъа къыралны сакълауанда болгъан жерлени юслеринден материалла береди, социал сѐтледе да тийишли ишни бардырадыла. Аны юсюне плакатла, китапчыкъла, сурат альбомла, белгиле эмда сувенирле чыгарыдыла. Заповедникни тийресинде орнатылгъан белгилени макетлерин да биз жарашдырабыз.

2013 жылда ачылгъан кѐрмюч зал заповедникни бетин

Саулай айтханда, жыл сайын заповедникте сегиз мингден артыкъ адам келеди.

Сабийлеге да эс бурулады: жыл санларына тийишлиликде ала бла факультатив курсла эмда дерсле бардырыладыла. Билим беруу учрежденияланы устазлары эмда маданият къуллукъчула бла эрттеден бери байламлыкъ жюриюлени себепли дерсле, лекцияла, экология-жарыкъландыруу проекте къыйматты бардырыладыла. Волонтерла бла бирге ишлеу да байламлыкъланы бир тюрлюсюдю. Аны магъанасы – адамланы табийгъатны къоруулаугъа тартыуду, алада инсанлыкъ сезимле къурауду. Волонтерла кордонлада ишлеге, экология жарыкъландырыу проектеге эмда жумушлагъа, экскурсиялы эмда турист маршрутланы жарашдырыугъа, тийерни тапландырыугъа къатышадыла, аны кир-кичпикден тазалайдыла, илму бѐлюмге материалла жыйдыла.

Алайды да, бѐлюмню борчлары узакъ болжаллыдыла, иши уа магъаналыды эмда къыйматлыды, кеси да тынгылы методика мурдоргъа эмда молк онлагъа танын бардырылады дегер боллукъду.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

Ыспаслау

Баш ышаны – ахшылыкъ

Остановкада сюелип тургъанлай, бир машина келип тохтады. «Жашла, ѳрге бара эсегиз, сизни да жолда кюймаймы», – деди Шауаланы Юра. Элбрус посѐлкагъа бара эди ол, алай бизни да жерибизге жетдиргинчи кюймады.

Юра, машинанг бла къуру къууанчлагъа чыгыучу бол!

Суратны МАМАЙЛАНЫ Алий алгъанды.

Окъуу

Ёзюкланы Любовь, Солтанны къызы, Огъары Жемталаны мектебинде соцпедагог болуп ишлейди. Ол хар сабийге энчи эс бургъаныны хайырындан, жашчыкълагъа бла къызчыкълагъа тынгылы билим алырча, бир кибик онгла кыуралгъандыла.

Суратны МАМАЙЛАНЫ Алий алгъанды.

Ангылатуу

Жашырын къоркъууладан сакъланырча

Нальчикни школларыны 500-ден аслам окъуучусу «Школгъа жол къоркъуусуз болурча» деген ангылатуу жумушлагъа къатышхандыла. Ол къоркъуусузлукъну битеурросей ыйыгыны чеклеринде бардырылгъанды.

Къырал автоинспекторла, тобешилуге къатышхан жашланы бла къызланы жыл санларына кѐре юч къауумгъа юлешип, ала бла ушакъла къуаргъандыла. Сѐз ючюн, башлангъан класслада окъугъанлагъа оюнуу юсю бла жолда жюриюну жорукъларын билдиргендиле.

Орта эм тамата классланы окъуучулары бла уа ушакъ бютюн тынгылы кыуралгъанды: алагъа жолда жюриюну жорукъларын видеороликке кѐргюзтп ангылатхандыла. жолда жюриюгенле барысы да низамлыкъ эмда къоркъуусузлукъ ючюн жууаплы болгъанларын

эсгертгендиле. Инспекторла жаш адамланы жолда белгилени тюз ангыларгъа, алай бла уа жашырын къоркъууладан сакъланыргъа кереклисине тошюндюргендиле. Жолдан ѳтген кезиуде телефон бла сѐлеширге, анга кырап барыргъа жарамагъанын, къулакъларында наушникле бар эселе, аланы тѐшерге кереклисин да айырып айтхандыла.

Къарангыда къоркъуусузлукъну амалларыны юслеринден да баргъанды сѐз: инспекторла школчуладан кийимлеринде жылтырагъан, жарыкъны кыйтаргъан затланы жюриюторлерин тилегендиле.

Тобешиюну ахырында полициячыла, жолда жюриюну жорукълары къоркъуусузлукъну мурдору болгъанын чертип, низамлыкъ, эспилик хатадан сакълануу баш амаллары болгъанларын чертгендиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан
РЕДКОЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш ред. орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш ред. орунбасары)
КЕТЕНЧИЛАНЫ Зульфия
(жууалы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмный – 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82, жууалы секретарь – 40-28-97, секретариат – 40-93-62, корректоры, специалистле – 42-63-52.
РЕДАКЦИЯНЫ БѐЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право – 42-24-02, экономика – 42-66-73, култура – 42-66-76, социал ишле – 42-75-82, курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, окъучула бла байламлыкъла жюриютуу эм жазылыу – 42-37-94, сурат алыучу – 40-59-18, энчи корреспондент – 42-68-72, операторла – 42-66-85.

Редакция авторла бла къагыт жюриютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха кыайтарылмайдыла. Газетде басмалангъан материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россейни Федерацияны Басманы юсюнден законна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.
Газет Связны, информация технологияланы эмда асламы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор службаны (Роскомнадзору) Къабарты-Малкъарда управлениисында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ 07-00118. Индекс – П 5893
Газет ийикыгъа юч кере чыгъалды – **геурюге, орта, шабат** кюнледе. Багъасы 13 сомду.

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.
Газет «Издателство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмалангъанды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а
Газетлени ислерине тандыруу ючюн КъМР-ни почта связны федерал Управлениисы жууаплыды.
Телефон: 76-01-21
Тиражи 1624 экз. Заказ № 2170

Номерге графикте кѐре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынгъанды.
ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Кулчаланы Зульфия – дежурный редактор; Геляланы Валентина (1-чи бет), Бийчеккуланы Феруза (2-чи бет), Бийчеккуланы Жаннета (3-чу бет), Ахматланы Люоза (4-чу бет) – корректорла.

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:
360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5.
Электрон почта: elbor_50@mail.ru